

dr hab. inż. arch. **Magdalena Staniszki**s prof. nzw.

Warszawa, lipiec 2016.

Wydział Architektury, Politechnika Warszawska

26.07.16
JA

Ul. Koszykowa 55, 00-659 Warszawa.

Email: magdalena.staniszki@sstaniszki.pl

Ocena dorobku naukowo-badawczego dr Tomasza Malca oraz wskazanego jako osiągnięcie naukowe publikacji pt.: JEWISH ARCHITECTURE AND URBANISM IN THE YEARS 1495 – 1815. THE JEWISH CITY IN CASIMIR, CRACOW. oraz dorobku dydaktycznego i organizacyjnego oraz zawodowego.

Podstawa opracowania.

- Pismo Dziekana WA PW z dn. 7. 04. 2016 dotyczące postępowania habilitacyjnego dr. Tomasza Malca.
- Kopia decyzji Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów z dn. 11. 03. 2016 powołującej komisję habilitacyjną
- Umowa zawarta z Dziekanem WA PW zlecająca wykonanie opinii w sprawie nadania lub odmowy nadania stopnia doktora habilitowanego dla dr. inż. arch. Tomasza Malca.
- Ustawa z dn. 14.03.2003 (ze zmianami późniejszymi) o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2014., poz. 1852, ze zmianami w Dz.U. z 2015, poz. 249)
- Rozporządzenie MNiSW z dn.01.09.2011 w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego (Dz.U. 196, poz. 1165)

Otrzymane materiały.

- Załącznik A - Wniosek z dnia 28. 08. 2015 o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego w języku polskim i angielskim.
- Załącznik B zawierający 3 tomy oprawione: 1. Wybrane projekty architektoniczne, 2. Wybrane projekty studenckie. 3. Wybrane publikacje.
- Publikacje książkowe – T. Malec, E. Stachura, 2005, *Nieruchomości – proces inwestycyjny*; T. Malec, 2012, *Projektowanie architektoniczne. Wprowadzenie do zawodu architekta*; T. Malec, 2014, *Ocena przestrzeni centrów handlowo-usługowych na Górnym Śląsku na podstawie wybranych przykładów*; T. Malec, 2015, *Jewish Architecture and Urbanism in the Years 1495-1815: the Jewish City in Casimir, Cracow* – osiągnięcie naukowe habilitacyjne.
- Płyta CD z zapisem elektronicznym dokumentów.

1. Podstawowe informacje o kandydacie.

1.1. Rozwój naukowy i zawodowy.

Pan dr inż. Tomasz Malec urodzony w 1976 roku ukończył Wydział Architektury Politechniki Śląskiej w Gliwicach, uzyskując w 2001 roku tytuł magistra inżyniera architekta. W 2009 roku uzyskał stopień doktora nauk technicznych na Wydziale Architektury Politechniki Śląskiej w Gliwicach; tytuł pracy doktorskiej: Ocena przestrzeni architektonicznej wielkokubaturowych centrów handlowo – usługowych na Śląsku na podstawie wybranych przykładów, promotor: prof. dr hab. inż. arch. Elżbieta Niezabitowska. Uzyskuje uprawnienia architektoniczne do pełnienia samodzielnych funkcji technicznych bez ograniczeń (nie podano roku, ale można wnioskować z członkostwa w Izbie Architektów, że w 2008)

1.2. Przebieg pracy zawodowej.

W jednostkach zawodowych: 2001–2004 na stanowisku asystenta projektanta w ES Biuro Projektów Architektonicznych dr inż. E. Stachura, 2006–2014 właściciel autorskiego biura architektonicznego TM Construction dr inż. arch T. Malec, w latach 2008–2009 na stanowisku konsultant – architekt w Polbet SA.

W jednostkach naukowych i artystycznych: 2002–2006 w Szkole Bankowości i Finansów w Bielsku-Białej (nie podano stanowiska), 2004–2006 na stanowisku asystenta w Akademii Ekonomicznej im. K. Adamieckiego w Katowicach (obecnie Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach), 2009–2012 w Bielskiej Wyższej Szkole im. J. Tyszkiewicza w Bielsku-Białej na Wydziale Ekonomiczno-Technicznym na stanowisku adiunkta (w tym 2010-2011 na stanowisku dziekana i 2011-2012 na stanowisku kierownika zakładu), 2012–2013 na stanowisku asystenta na Uniwersytecie Rolniczym im. H. Kołłątaja w Krakowie w Katedrze Dendrologii i Architektury Krajobrazu, od września 2013 („do dzisiaj” wg Załącznika nr A3) w Istanbul Kemerburgaz University w Stambule w School of Civil Engineering and Architecture na stanowisku assistant profesor (adiunkt).

2. Dorobek naukowy, dydaktyczny, zawodowy i społeczno- organizacyjnego.

2.1. Dorobek przed uzyskaniem stopnia doktora w 2009.

publikacje: 7 publikacji, w tym 4 jako autor samodzielny, w wydawnictwach krajowych; **referaty:** 3 referaty wygłoszone na konferencjach krajowych; **działalność dydaktyczna:** prowadzenie 10 przedmiotów, w tym wykłady i ćwiczenia, na studiach I stopnia w latach 2002-2006; **popularyzacja i szkolenia:** 1 wykład popularyzatorski i szkolenia zewnętrzne w latach 2006-2009; **dorobek zawodowy:** 12 opracowań projektowych, w tym 10 zrealizowanych projektów, jako współautor z udziałem od 30 -60%;

2.2. Dorobek po uzyskaniu stopnia doktora po 2009.

monografie: 2 monografie z czego 1 stanowi osiągnięcie habilitacyjne; **podręczniki:** 1 autorski i 1 rozdział w podręczniku zbiorowym; **publikacje:** 15 publikacji, w tym 14 jako samodzielny autor, w tym 5 w wydawnictwach zagranicznych; **referaty:** 10 referatów wygłoszonych na konferencjach, w tym 3 na konferencjach międzynarodowych z czego 1 „główny referat sympozjum”; **aktywny udział w konferencjach:** 4 konferencje międzynarodowe (moderowanie sesji, udział w dyskusji, członek komitetu naukowego); **działalność dydaktyczna:** prowadzenie 21 przedmiotów, w tym wykłady i ćwiczenia, na studiach I stopnia i w roku 2012/2013 na studiach II stopnia, wypromowanie 41 prac dyplomowych inżynierskich i 2 prace dyplomowe magisterskie; **prace badawcze:**

opracowanie, jako współautor, dokumentacji i dzieła przygotowanego do opatentowania; **popularyzacja i szkolenia:** wygłoszenie 3 wykładów popularyzatorskich, 1 szkolenie oraz 1 warsztaty edukacyjne dla studentów; **recenzje, zespoły eksperckie i konkursowe:** opracowanie 6 recenzji publikacji w czasopiśmie międzynarodowych i 1 recenzji wniosku doktoranckiego o grant krajowy, udział w uczelnianych komisjach konkursowych; **dorobek zawodowy:** 1 opracowanie projektowe jako samodzielny autor, niezrealizowane.

Po uzyskaniu stopnia doktora habilitant kończy działalność zawodową w projektowaniu, a zwiększa się jego dorobek naukowy, dydaktyczny i na innych polach w środowisku krajowym i międzynarodowym.

3. Ocena dorobku.

3.1. Dorobek i aktywności naukowe.

Po uzyskaniu stopnia doktora w 2009 roku habilitant kontynuuje temat badawczy dotyczący centrów handlowo-usługowych będący tematem pracy doktorskiej (publikacje z 2010 i 2014) oraz w 2014 roku wydaje monografię opracowaną na podstawie części empirycznej dysertacji doktorskiej. Równocześnie habilitant publikuje artykuły związane z problematyką zieleni w mieście (publikacja na temat znaczenia parków miejskich w kulturze tureckiej na przykładzie miasta Konyi w 2012 roku, ogrodów wertykalnych w przestrzeni polskich miasta w 2012 roku oraz terenów zielonych w krakowskim Kazimierzu w 2014 roku). W 2012 roku habilitant publikuje podręcznik akademicki *Projektowanie Architektoniczne. Wprowadzenie do zawodu architekta*, a w 2013 roku artykuł w podręczniku związany z tematem projektowania pt. Myślenie na papierze.

W Autoreferacie Tomasz Malec deklaruje jako główny temat badań po uzyskaniu stopnia doktora zagadnienie „relacji pomiędzy kulturą a architekturą”. W tym nurcie badań od 2012 roku, pojawia się wątek kultury judaistycznej i problematyka Krakowskiego Kazimierza (publikacje 2012, 2013, 2014, 2015) co jest tematem osiągnięcia naukowego zgłoszonego jako publikacja habilitacyjna. Ponadto zagadnienie tożsamości kulturowej przestrzeni habilitant porusza także w badaniach na temat Beskidu i Dolnego Śląska (dwie publikacje w 2013).

W ciągu 6 lat po uzyskaniu stopnia doktora habilitant opublikował dwie monografie naukowe (w tym 1 jest osiągnięciem habilitacyjnym), 1 autorski podręcznik akademicki i 1 rozdział w podręczniku akademickim, 3 rozdziały w monografiach naukowych i 12 artykułów. **Powyższy dorobek w zakresie publikacji oceniam jako wystarczający jednak nie znaczący.** Patrz wybrane uwagi szczegółowe poniżej.

Recenzentka nie ocenia publikacji związanych z tematem centrów handlowo-usługowych będących wynikiem badań prowadzonych przed uzyskaniem stopnia doktora. Publikacje związane z tematem architektury i urbanistyki judaistycznej i Krakowskiego Kazimierza są to krótkie formy, także publikacje pokonferencyjne, których wspólną cechą jest brak podstawowej ilustracji dotyczącej lokalizacji i struktury urbanistycznej badanego obszaru co znacząco obniża ich wartość jako materiału poznawczego i źródłowego. Ta sama uwaga dotyczy publikacji na temat terenów zielonych na Kazimierzu, jako, że wyłącznie ilustracje gatunków drzew i krzewów bez odniesienia do materialnej przestrzeni są nieadekwatne do

tematu badań. Dziwi tytuł publikacji „Detal architektoniczny we współczesnej kulturze judaistycznej. Wybrane przykłady architektury świeckiej” skoro autor słusznie zauważa że właśnie nie detal, a symbolika jest dla tej architektury podstawowym wyróżnikiem, chociaż nie załącza ilustracji opisywanych najbardziej znaczących obiektów, a także nie podaje nazwiska architekta autora Muzeum Holokaustu w Instytucie Yed Vashem. Równocześnie autor opisując muzeum Historii Żydów Polskich w Warszawie pomija charakterystyczne dla architektury tego obiektu użycie liternictwa jako ornamentu pokrywającego całą elewację, co właśnie jest nawiązaniem do historycznej estetyki judaistycznego ornamentu.

W zakresie badań eksperymentalnych Tomasz Malec (jako współautor o udziale 50%) w latach 2011–2013 prowadzi badania na temat technologii konstruowania ogrodów wertykalnych. Wynik tych prac pt. *Opracowanie dokumentacji i realizacja prototypu „zielonego obrazu”, wykonanego w konstrukcji stalowej dzieła artystycznego z roślinami, opartego na uprawie hydroponicznej* zaprezentowano jako „dzieło artystyczne” na II Targach Ogrodniczych w Krakowie w 2013 roku, a równocześnie „dokumentację i dzieło przygotowano do opatentowania” (wg. Zał. A5, pkt F,1). Brak jest informacji na temat procedury patentowej. **„Zielony obraz” nie przedstawiony w egzemplifikacji dorobku nie podlega ocenie w niniejszej opinii.**

Habilitant, jako kierownik krajowych i międzynarodowych zespołów, składa w roku 2014 i 2015 wnioski (aplikacje w toku) o dotacje projektów badawczych na temat innowacji w architekturze drewnianej dla zielonej energii i na temat wpływu tureckiej kultury na urbanistykę i architekturę dzielnicy Plaka w Atenach. **Kandydat wykazuje aktywność w podejmowaniu prac badawczych jednak jeszcze nie przedstawia dorobku na tym polu.**

3.2. Dorobek dydaktyczny, organizacyjny i popularyzatorski.

Przed uzyskaniem stopnia doktora habilitant prowadzi w jednostkach naukowych (wg. Zał. A3) zajęcia z przedmiotów: *rynek nieruchomości, proces inwestycyjny w nieruchomościach, informatyka w zarządzaniu i obrocie nieruchomościami, dokumentacja budowlana, decyzje inwestycyjne, wyceny nieruchomości, podstawy gospodarowania nieruchomościami, metodologia projektowania graficznego, projektowanie systemów identyfikacji wizualnej.*

Po uzyskaniu stopnia doktora Habilitant prowadzi w jednostkach naukowych (wg. Zał. A3) zajęcia, ćwiczenia i / lub wykłady z przedmiotów: *projektowanie architektury krajobrazu, urządzenie obiektów architektury krajobrazu I, metodologia projektowania graficznego, nowoczesna architektura w pejzażu miasta, grafika inżynierska II, prawo budowlane w procesie inwestycyjnym, etyka w zawodzie architekta, planowanie krajobrazu i terenów zielonych, projektowanie zintegrowane II, zasady projektowania, urbanistyka, architektura zieleni, projektowanie ogrodów, Basic Design I, Basic Design II, Graphic Communication, Building Science and Technology, Building Materials.*

Habilitant po uzyskaniu stopnia doktora wypromował 41 dyplomów inżynierskich oraz 2 magisterskie na kierunku Architektura Krajobrazu oraz Sztuka Ogrodowa Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie.

Działalność dydaktyczną habilitant w ciągu 7 lat pracy (poza jednym rokiem akademickim 2012/2013) prowadzi w zakresie studiów licencjackich w jednostkach naukowych, które mają tylko uprawnienia do nadawania tego stopnia zawodowego (BA). **Praca dydaktyczna habilitanta związana jest z bardzo szerokim zakresem zagadnień w**

związku z czym recenzentka nie może ocenić jaką specjalność habilitanta na tym polu można uznać za wiodącą i najbardziej kompetentną oraz wiarygodną dla studentów.

Działalność organizacyjna na polu edukacyjnym i naukowym habilitanta jest związana z pełnieniem w jednostce naukowej funkcji dziekana (kandydat nie wyjaśnia w jakim trybie został wybrany / powołany na funkcję dziekana i dlaczego funkcję tę pełnił tylko przez 1 rok) oraz kierownika zakładu (1 rok). Ponadto habilitant jest aktywny w tej dziedzinie jako członek komisji dydaktycznych, egzaminacyjnych i dyplomowych, organizator i współorganizator studenckich konkursów, wystaw i wyjazdów studialnych, a także koordynator programu Erasmus od 2014 na macierzystej uczelni. **Dorobek organizacyjny kandydata oceniam jako wystarczający.**

3.3. Zrealizowane oryginalne osiągnięcia projektowe, konstrukcyjne i technologiczne.

Habilitant przedstawia w swoim dorobku działalności zawodowej od 2000 roku 13 prac projektowych, w tym 12 do roku 2009, wykonanych we współpracy z arch. Ewą Stachurą, w pracowni ES Biuro Projektów Architektonicznych dr. inż. E. Stachura. Wkład habilitanta w zrealizowanie wymienionych projektów wynosi od 20 do 70%, z czego w 9 projektów wkład minimum 50%. Od roku 2006 Malec jest właścicielem TM Construction dr. inż. arch. T. Malec Po uzyskaniu uprawnień „architektonicznych” działalność projektowa, zgodnie ze stwierdzeniem habilitanta „ustępuje” miejsca działalności naukowo dydaktycznej.

Dorobek zawodowy habilitanta, 13 opracowań w ciągu 11 lat aktywności zawodowej, oceniam jako wystarczający, chociaż nie znaczący. Ocenę wystarczający recenzentka rozumie jako podstawę kompetencji dydaktycznych kandydata w zakresie projektowania architektonicznego. Zaprzestanie działalności projektowej wskazuje, że ta dziedzina aktywności nie stanowi ważnego elementu w całościowym dorobku Tomasza Malca, a w związku z tym recenzentka nie ocenia szczegółowo dorobku zawodowego z okresu przed uzyskaniem stopnia doktora.

Habilitant w Autoreferacie ocenia publikację w 2012 roku podręcznika pt. *Projektowanie Architektoniczne. Wprowadzenie do zawodu architekta*. jako „zwięźczenie dotychczasowego doświadczenia projektowego”. Podręcznik jest skoncentrowany na formalnych i technicznych aspektach procesu projektowego, w oparciu przede wszystkim o własne doświadczenie zawodowe we współpracy z Ewą Stachurą, która recenzowała publikację. **Wskazanego podręcznika akademickiego nie oceniam jako znaczącego osiągnięcia w dorobku kandydata.** Patrz wybrane uwagi szczegółowe poniżej.

Brak wymienienia w grupach czynników wpływających na rozwiązania projektowe (str. 17 i rys. 1.4) kontekstu lokalizacji projektowanego obiektu recenzentka ocenia jako oczywisty błąd metodyki projektowania. Sformułowania jak np: „głównym celem projektowania architektonicznego jest umożliwienie realizacji pomysłu polegającego na zmianie wyglądu i funkcjonowania przestrzeni” na str. 14, „wielu architektom rozpoczynającym prace projektowe nad konkretnym problemem przychodzą do głowy rozwiązania, które zostały przez nich wymyślone wcześniej” na str. 6, czy „...przyjęcie i czytelne ukazanie założonych zasad projektowych, a następnie ich świadome złamanie, mające na celu żart architektoniczny...” na str. 23 recenzentka ocenia zarówno pod względem merytorycznym jak i językowym za niewłaściwe dla podręcznika akademickiego. Szeroka ilustracja w Rozdz. 3 narzędzi „rysowania” i lokowanie produktu poprzez wymienianie wybranych nazw firmowych systemów informatycznych oceniam

jako nie stosowne, a cytowane przepisy techniczne w Rodz. 5 bez autorskiego komentarza jako treści nic nie wnoszące do podręcznika akademickiego. Przedstawione ilustracje autorskich projektów nie są rozwiązaniami „bez wad” jak na przykład projekt zagospodarowania terenu szkoły wyższej zdominowany przez teren parkingu typowy dla krajobrazu centrum handlowego (ryc. 2.4 str. 33) co nie powinno mieć miejsca w podręczniku niezależnie od poprawności technicznej wykonanej dokumentacji czy także ewentualnie wymogów inwestora.

3.4. Inne.

Kandydat jest członkiem organizacji zawodowych i stowarzyszeń: Śląska Izby Architektów od 2008, IAPS (International Association for People-Environment Studies) od 2008, YA-AESOP (Association of European Schools of Planning) 2012-1013, SAH (The Society of Architectural Historians) od 2014, SAHGB (The Society of Architectural Historians of Great Britain) od 2014. W zakresie ekspertyz wykonanych na zamówienie habilitant wskazuje dokumentację inwentaryzacji budynków; udział w zespołach eksperckich i konkursowych dotyczy 2 konkursów studenckich i członka 2 komisji dydaktycznych w macierzystych jednostkach naukowych; Tomasz Malec wykonał 6 recenzji publikacji w międzynarodowych czasopiśmie i od 2013 roku pełni funkcję Associate Editor w An International Journal of Urban and ExtraUrban Studies.

3.5. Wnioski – ogólna ocena dorobku.

Wielość wątków merytorycznych w dotychczasowej działalności zarówno badawczej, dydaktycznej jak i na innych polach wskazuje na poszukiwanie przez habilitanta głównego nurtu badań w dyscyplinie architektury i urbanistyki. Przedstawiony dorobek i deklaracja w autoreferacie mogą wskazywać na ukierunkowanie pana Tomasza Malca w dalszej pracy przede wszystkim na badania architektury w aspekcie kulturowym i rozwój aktywności na polu naukowej współpracy międzynarodowej. **Dotychczasowy dorobek nie pozwala na ocenę wysokich kompetencji habilitanta w wykrystalizowanym polu badawczym i dydaktycznym w dyscyplinie architektura i urbanistyka.**

4. Ocena publikacji habilitacyjnej.

4.1. Analiza formalna.

Monografia: Tomasz Eugeniusz Malec, *Jewish Architecture and Urbanism in the Years 1495-1815. The Jewish City i Casimir, Cracow*, ARCANE editrice int.le S.r.l., ISBN 978-88-548-8420-5, Maj 2015. Monografia w języku angielskim, 139 stron formatu A5 zawiera: spis treści, tekst z ilustracjami, spis bibliografii, spis ilustracji. Monografia poprzedzona jest przedmową autorstwa Prof. Dr. N. Gul Asatekin z Uniwersytetu Kemerburgaz w Stambule, architektki „specjalizującej się w renowacji obiektów zabytkowych posiadających istotną wartość kulturową” (wg. Zał. A3, str. 3). Brak jest informacji czy publikacja była recenzowana.

4.2. Analiza merytoryczna.

We wstępie (str. 11-21) autor określa cel badań jako weryfikację, na przykładzie przestrzeni Krakowskiego Kazimierza, sformułowanej hipotezy: **„dzięki wpływowi żydowskiej kultury niematerialnej i nie-kulturowych czynników, architektura i urbanistyka (żydowska)**

posiada własne wyróżniające się i rozpoznawalne cechy” (str. 14). Według deklaracji autora metoda badań jest oparta na analizach związków pomiędzy kulturą materialną i niematerialną oraz czynników nie-kulturowych na podstawie współczesnych i historycznych studiów oraz wywiadów z polskimi i tureckimi specjalistami w tej dziedzinie (nie załączono wywiadów eksperckich). Autor uzasadnia przyjęcie okresu badań pomiędzy 1495 a 1815 rokiem, a następnie syntetycznie prezentuje przegląd podstawowych przyjętych do badań pozycji literatury. Brak jest wśród tych pozycji takich znaczących dla związków pomiędzy kulturą, sztuką, religią, a formą urbanistyczną publikacji jak *The Art of Building Cities* autorstwa Camillo Sitte czy *Good City Form* autorstwa Kevina Lyncha. Także wybór spośród publikacji Kazimierza i Marii Piechotków na temat architektury żydowskiej pozycji z 2008 roku *Krajobraz z menorą* jako „relevant issue” nie wskazuje na dogłębną analizę stanu wiedzy w podjętym przez autora temacie badań. (Pozycję tą Maria Piechotka w wywiadzie eksperckim przeprowadzonym przez recenzentkę oceniła jako „popularyzatorską broszurę”). Równocześnie autor uzasadnia podjęcie swoich badań „stosunkowo rzadkim” występowaniem w literaturze złożonych związków pomiędzy żydowską architekturą i urbanistyką, a kulturą niematerialną, a także szerzej związków pomiędzy kulturą a urbanistyką i architekturą w ogóle (str. 18) oraz „stosunkowo małą” liczbą w europejskiej i polskiej literaturze publikacji na temat architektury i urbanistyki Żydowskiego Miasta na Kazimierzu w badanym przez siebie okresie (str. 21). Recenzentka ocenia sformułowania „stosunkowo” w pracy naukowej jako niestosowne. Właściwe byłoby wymienienie pozycji literatury tego tematu.

W Rozdziale I (str. 23-31) autor przedstawia syntetycznie historię oraz społeczne, ekonomiczne i polityczne powody ustabilizowania się żydowskiej diaspory w Królestwie Polskim w czasach średniowiecza co stanowi ogólne tło dla tematu badań.

Rozdział II (str. 33-47) zawiera opis historii osadnictwa żydów w Krakowie wraz z przemianami kształtowania struktury urbanistycznej Kazimierza, założenia i fazy terytorialnego rozwoju miasta żydowskiego w tym obszarze oraz ogólnych cech układu urbanistycznego. Wymieniane w tekście nazwy rejonów miasta, ulic, kościołów, cmentarzy, czy bram, a także usytuowania murów w różnych okresach, są trudne i często niemożliwe do zidentyfikowania na przedstawionych w tym rozdziale ilustracjach historycznych co znacząco obniża czytelność opisu i jego wartość jako materiału źródłowego. Brak czytelnej ilustracji badań urbanistyki recenzentka ocenia jako istotne uchybienie metodyki badań naukowych w przedmiotowym temacie monografii. Skoro autor sam nie podjął analizy historycznych materiałów w celu opracowania czytelnej dla odbiorcy ilustracji urbanistycznych przemian Kazimierza, to w opinii recenzentki zamieszczenie w tym rozdziale np. co najmniej rysunku ze str. 150 z monografii *Oppidum Judaeorum. Żydzi w przestrzeni miejskiej dawnej Rzeczypospolitej*, 2004, autorstwa Kazimierza i Marii Piechotków lub ze str. 10 z monografii *Bóznice drewniane*, 1957, tych samych autorów pozytywnie wpłynęło by na klarowność opisaną historię urbanistyki przedmiotowego obszaru. Pominięcie wyżej wspomnianych pozycji w spisie bibliografii recenzentka ocenia jako istotne uchybienie pracy badawczej w zakresie analizy stanu wiedzy przedmiotu badań.

Rozdział III (str. 49-75) poświęcony jest przede wszystkim analizom wpływu nie-kulturowych uwarunkowań przestrzennego rozwoju miasta żydowskiego na Kazimierzu, w tym opisowi aktów i przywilejów nadawanych Żydom w historycznych okresach oraz ich

wpływu, a także wpływu historycznych wydarzeń i sytuacji ekonomicznej, na przemiany urbanistyki i architektury żydowskiej. W tym rozdziale autor opisując architekturę żydowskiego Kazimierza, przede wszystkim poprzez szeroki opis materiałów budowlanych, konstatuje, że Żydzi w Kazimierzu wykorzystując wiedzę polskich architektów i budowniczych adaptowali polską architekturę Krakowa (str. 51). Stwierdzenie to nie potwierdza hipotezy o specyficznych cechach architektury żydowskiej. Równocześnie autor nie wyjaśnia dlaczego nie uwzględnił mezuzy jako specyficznego detalu architektonicznego architektury żydowskiej, bezpośrednio związanego z religią.

Rozdział IV (str. 77- 124) poświęcony jest uwarunkowaniom kulturowym rozwoju przestrzennego miasta żydowskiego na Kazimierzu. Istotne dla toku badań jest tutaj autorskie wyjaśnienie rozumienia żydowskiej kultury materialnej: **„..termin „żydowska” należy rozumieć jako każde działanie i jego skutek, które koresponduje z założeniami żydowskiej kultury niematerialnej i jest podporządkowane tej kulturze”** (str. 84). To stwierdzenie, pomimo równocześnie opisanych uzasadnionych przyczynach nie rozwinięcia w diasporze przez około dwa tysiące lat wiedzy i umiejętności budowlanych, jest autorskim uzasadnieniem hipotezy na temat urbanistyki i architektury żydowskiej.

Autor podkreślając znaczenie religii w kulturze żydowskiej wymienia jako jedno z najważniejszych przestrzennych osiągnięć żydowskiej urbanistyki kształtowanie zamkniętych stref wydzielonych murami lub parkanami z bramami (str.92), rytualną łaźnię (mykwa) jako niezbędny element w przestrzeni miejskiej (str.93), a także zgodnie z prawem talmudycznym obiekty konstytuujące specyfikę struktury funkcjonalno-przestrzennej żydowskiego miasta takie jak sądy, przytułki dla ubogich, synagogi, publiczne łaźnie, toalety czy biura lekarza, chirurga, rzeźnika, nauczyciela (str. 84). Brak ilustracji pokazującej lokalizację na Kazimierzu, poza synagogami, tych specyficznych dla żydowskiej urbanistyki obiektów obniża wartość publikacji naukowej jako źródła wiedzy na badany temat. Recenzentka nie może ocenić czy autor takich badań urbanistyki Krakowskiego Kazimierza nie podjął czy też brak jest materiałów pozwalających na wskazanie ich lokalizacji, chociaż informacja o braku materiałów uwiarygodniałoby rzetelność badań.

Opis wpływu religii na architekturę na przykładzie Święta Kuczek (str. 95) oceniam jako istotny i dobrze zilustrowany (il. 4.2 str. 96) element dowodu dla hipotezy o specyfice żydowskiej architektury niesakralnej chociaż dotyczy tylko nietrwałych elementów dodanych do podstawowej struktury budynków. Natomiast stwierdzenie: „Idea Święta Kuczek wpływa na relację pomiędzy żydowską społecznością i jej urbanistyczną przestrzenią”, co także ma dotyczyć Żydowskiego Miasta Kazimierz (str. 97), nie jest w opinii recenzentki udowodnione w przedstawionych analizach.

Istotnym elementem badań jest obszerny opis wraz z ilustracjami (na przykładzie architektury cmentarnej, łaźni i synagog) charakterystycznego dla judaistycznej architektury detalu (ornamentu), którego symbolika jest bezpośrednio związana z religią (str. 97-109). Brak odwołania się do monografii *Bramy Nieba. Bóżnice drewniane w dawnej Rzeczypospolitej* (K., M. Piechotkowie, 1996) jako istotnego źródła informacji o symbolice architektury synagogalnej oceniam jako błąd metodyczny badań. Recenzowana monografia jest zakończona analizą synagogalnej architektury na Kazimierzu przedstawioną na zaledwie 10 stronach tekstu wraz z ilustracjami (str. 114-123), a poprzedzona opisem ogólnych zasad kształtowania architektury bożnic (str. 109-114) i podsumowana syntezą cech kazimierskich

synagog (str. 123-124). Brak informacji o zidentyfikowaniu lokalizacji opisywanych synagog poprzez odniesienie do ilustracji 2.5 na str. 46 utrudnia percepcję tego opisu.

Analizy synagog nie przedstawiono według jednolitych metodycznych kryteriów co oceniam jako ułomność pracy naukowej. Część obiektów jest tu ilustrowana tylko widokiem zewnętrznym lub wewnętrznym, a poszukiwanie innych ilustracji wymaga przeglądania, nie zawsze z pozytywnym rezultatem, poprzednich rozdziałów. Zastosowanie wyłącznie zdjęć i tekstu, w tym także np. podanie wymiarów tylko dla synagogi Izaaka, jest zarówno niewystarczające jak i nietypowe dla prezentacji obiektów architektury badanej przez architekta. Brak przedstawienia rysunków w skali urbanistycznej ilustrujących bezpośredni kontekst analizowanych synagog, a także rysunków rzutów i przekrojów tych obiektów obniża wartość publikacji jako materiału źródłowego w badanym temacie.

Opisywane przez Tomasza Malca synagogi Krakowskiego Kazimierza są przedstawione, wraz z rysunkami rzutów i przekrojów oraz dokumentacją fotograficzną, w monografii *Bramy nieba. Bożnice murowane na terenach dawnej Rzeczypospolitej*, K. i M. Piechotkowie, Krupski i Ska, 1999. Brak podania tej znaczącej pozycji w bibliografii oceniam jako istotne uchybienie pracy badawczej w zakresie analizy stanu wiedzy przedmiotu badań.

We wnioskach autor konkluduje: „**W odniesieniu do żydowskiej kultury najbardziej charakterystyczna funkcja była wypełniona przez religijne determinanty zarówno w zasadach lokalizacji jak i estetyce budynków sakralnych ale także żydowskim podejściu do materialnej przestrzeni**” (str. 127). Tak jak pierwsza część cytowanego zdania jest w opinii recenzentki wnioskiem słusznym ale oczywistym, wynikającym ze stanu wiedzy prezentowanej w literaturze tematu, tak brak jest wyjaśnienia w przeprowadzonych badaniach architektury i urbanistyki krakowskiego Kazimierza na czym polegało specyficzne „żydowskie podejście do materialnej przestrzeni”. Autor w następstwie cytowanej konkluzji sam ocenia wynik swoich badań: „wpływ kultury niematerialnej na rozwój kultury materialnej udowadnia hipotezę o istnieniu żydowskiej architektury i urbanistyki w Kazimierskim Żydowskim Mieście w latach 1490-1815”. Zdaniem recenzentki ta samoocena nie jest w pełni uzasadniona przedstawionymi w monografii badaniami.

4.3. Ogólna ocena publikacji habilitacyjnej.

W opinii recenzentki przedstawione w monografii Tomasza Malca badania potwierdzają hipotezę o bezsprzecznym istnieniu architektury synagogalnej co nie jest nowym wkładem w dotychczasowy stan wiedzy na ten temat. Natomiast hipoteza o specyficznych cechach całościowo rozumianej żydowskiej architektury Krakowskiego Kazimierza nie została w przedstawionych badaniach udowodniona. Prezentacja analiz autora na temat specyfiki żydowskiej urbanistyki na Kazimierzu także nie wnosi nowej wiedzy w tym zakresie, chociaż właśnie urbanistyka Krakowskiego Kazimierza jest na pewno właściwym obszarem dla szczegółowych badań na temat wpływu kultury niematerialnej na przestrzenno-funkcjonalną strukturę Oppidum Judaeorum.

Klarowność wyводу i poznawczą wartość monografii znacznie obniża brak stosownych ilustracji zwłaszcza dotyczących problematyki urbanistycznej.

W recenzowanej monografii przeważają analizy i wnioski z wyników badań już dostępnych w literaturze tematu nad własnymi analizami materialnej kultury kazimierskiej architektury i urbanistyki.

Brak w spisie bibliografii znaczących dla tematu architektury i urbanistyki judaistycznej monografii autorstwa Kazimierza i Marii Piechotków (*Bóżnice drewniane* z 1957 i rozszerzone wydanie *Bramy nieba. Bóżnice drewniane na terenach dawnej Rzeczypospolitej* z 1996, *Bramy nieba. Bożnice murowane na terenach dawnej Rzeczypospolitej* z 1999, *Oppidum Judaeorum. Żydzi w przestrzeni miejskiej dawnej Rzeczypospolitej* z 2004) recenzentka ocenia jako istotne uchybienie pracy naukowej w zakresie analiz stanu wiedzy tematu badań.

W odniesieniach do bibliografii tematu dla większości pozycji nie podano numerów stron publikacji do jakich autor się odnosi. Autor zamieszcza w spisie bibliografii swoją publikację z 2012 roku pt. „Identyfikacja relacji pomiędzy kulturą materialną a niematerialną i ich wpływ na rozwój architektury” jednak brak jest w tekście odniesienia do tej pozycji. Można domniemywać, że dotyczy to zwłaszcza rozdziału 4.3.1, a zamieszczenie w tym rozdziale ilustracji 4.1 (str. 87) właśnie z tej publikacji należałoby opatrzyć stosowną informacją o źródle już opublikowanego rysunku.

Zdaniem recenzentki powyższe uwagi merytoryczne i formalne oceny ogólnej, jak i uwagi szczegółowe przedstawione w analizie merytorycznej poszczególnych rozdziałów, uzasadniają, że **pracy tej nie można ocenić jako oryginalnego wkładu w poszerzenie wiedzy o żydowskiej architekturze i urbanistyce Żydowskiego Kazimierza w badanym okresie.**

5. Podsumowanie i wnioski końcowe.

W dotychczasowym dorobku habilitanta brak jest osiągnięć, które można ocenić jako znaczący wkład w zakresie naukowym, dydaktycznym i zawodowym w rozwój dyscypliny architektury i urbanistyki. Przedstawiony dorobek nie przedstawia wysokich wartości poznawczych i nie wskazuje na osiągnięcie przez kandydata wysokich kompetencji w wykrystalizowanej specjalności badawczej. Osiągnięcie habilitacyjne nie stanowi znacznego wkładu w rozwój badań naukowych na temat judaistycznej architektury i urbanistyki Miasta Żydowskiego Krakowskiego Kazimierza.

Recenzentka wnioskuję o niedopuszczenie dr Tomasza Malca do dalszych etapów procedury habilitacyjnej.

Magdalena Staniszkiś

Warszawa, lipiec 2016.

26.07.16